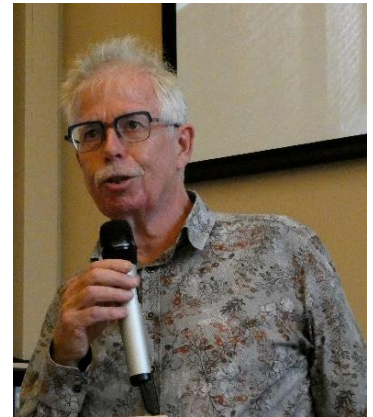

Adoptantendag 7 oktober 2026

De *Amorphophallus decus-silvae* staat nog net in bloei memoreert John van Ruiten in zijn welkomstwoord: mooi om daar nog even te gaan kijken. Het gaat goed met de Hortusvrienden en Adoptanten, de aantallen nemen toe. Ook zijn er nu negen banken geadopteerd. Het Adoptiebeleid is veranderd. Gedurende vele jaren waren de prijzen niet geïndexeerd. Veel Adoptanten hebben positief gereageerd op een verzoek vrijwillig meer te betalen. Adopties kunnen nu nog voor maximaal twintig jaar worden aangegaan. Wil je daarna nog doorgaan, dan kan dat natuurlijk via een nieuw contract. De nieuwe minimum bijdrage is goed ontvangen. We zijn trots op de prachtig gerenoveerde Varentuin waaraan Hortusvrienden en Adoptanten hebben bijgedragen. Volgend jaar volgt de renovatie van de kassen. Op 4 november wordt er een bijeenkomst georganiseerd over nalatenschappen. Wie daarover informatie wil zal uitstekend worden bediend door notaris Erna Kortlang.

Vervolgens belicht onze prefect Barbara Gravendeel hoe het gaat met een aantal van de geadopteerde monumentale bomen in de Leidse Hortus. Met de één gaat het beter dan met de ander. Op de schijniep, *Zelkova serrata*, uit 1832 in de von Siebold gedenktuin is een dendrometer geplaatst waarmee dagelijkse krimp en uitzetten van de stam kan worden gemonitord. Op het dendrogram hieronder zie je heel duidelijk dat de boom onder de langdurige droogte dit jaar te lijden had door toenemende krimp. Hij ging pas weer zetten als water werd opgezogen, toen er werd beregend en uiteindelijk vanaf half augustus, toen het weer ging regenen.

Schijniep *Zelkova serrata* - 1832

Reuzenzwam

Bruine beuk (1818) in de Sterrewachtuin

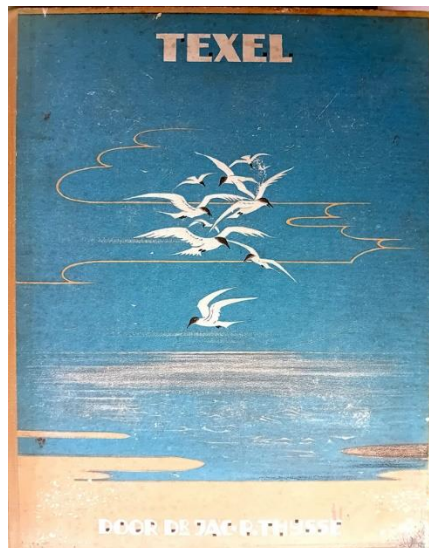
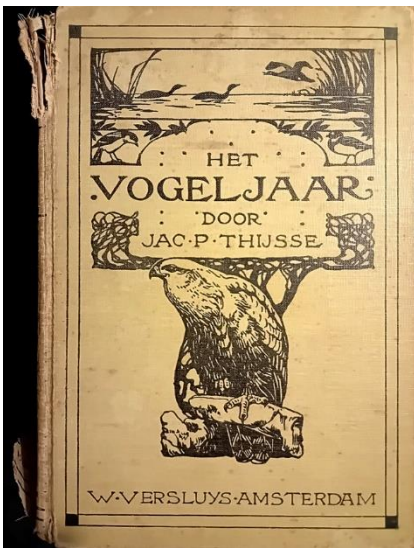
Korsthoutskoolzwam

Van de bruine beuk achter de Oude Sterrewacht zullen we helaas afscheid moeten nemen. De boom is geplant in 1818, dus oud en er zitten reuzenzwammen op de wortels. Ook de Japanse paardenkastanje (1832) is stervende. De pluimiep uit ongeveer 1900, daarentegen, staat er goed bij, en heeft dit voorjaar een *DutchTrig* injectie ontvangen, waarbij sporen van een goedaardige schimmel in de buitenste laag van het spinthout (xyleem) van de boom zijn gebracht om deze te beschermen tegen iepziekte. De smalbladige es (1818) zal een *Tree Fertilization Injection (TFI)* behandeling krijgen om deze weerbaarder te maken tegen ziektes.

John introduceert Dik van der Meulen die over zijn biografie van Jac. P. Thijsse zal vertellen. Dik is opgeleid in Leiden als neerlandicus, maar hij is ook deskundig op historisch terrein. Hij schreef biografieën van Multatuli, koning Willem III en Prins Bernhard. Hij werkte ook mee aan het juist afgeronde onderzoek naar de betrokkenheid van de Oranjes bij het koloniale verleden. Ook de natuur ligt hem nauw aan het hart, vandaar zijn betrokkenheid bij de 'Thorbecke van het landschap', Thijsse.

Dik begint zijn verhaal met het melden dat hij het leuk vond om even naar de kas te lopen. Als kind kwam hij naar de Hortus om zaad te halen. Van Thijsse mocht je een plantje uitgraven als je er meer dan vijftig zag. Nog altijd gaat Dik met een schepje de natuur in door dat verhaal van Thijsse, maar zeldzame planten laat hij altijd staan. Tijdens zijn studentenijd kwam Dik vaak in de Hortus. Hij heeft geprobeerd na te gaan hoe vaak Thijsse in de Leidse Hortus is geweest, maar Thijsse heeft er nooit iets over losgelaten. Wel kwam hij vaak als inwoner van Amsterdam in de Hortus daar. Hoe heeft Dik besloten een biografie over Thijsse te schrijven? Lang geleden, in 1978, kocht hij een beschadigd exemplaar van *Het vogeljaar* voor maar liefst fl. 22,50. Het boek stamt uit 1904, maar is verrassend leesbaar en heel enthousiasmerend. Mede door Thijsse is Dik een natuurliefhebber geworden. Jaren later kocht hij in Leiden opnieuw een boek van Thijsse, *Texel*, voor € 5,-. Door het enorme prijsverschil beseft Dik dat Thijsse, geheel ten onrechte, in de vergetelheid was geraakt.

Er was één probleem: er was al een biografie van Thijsse. Daarom bedacht Dik dat hij niet alleen het leven van de man zou beschrijven, maar dat hij hem ook achterna zou gaan, wandelend, fietsend of per trein, om een beeld te schetsen van hoe het landschap veranderd is en wat is gebelev. Hij is naar allerlei gebieden geweest die Thijsse heeft beschreven.

← De biografie

Jacques P. Thijsse →

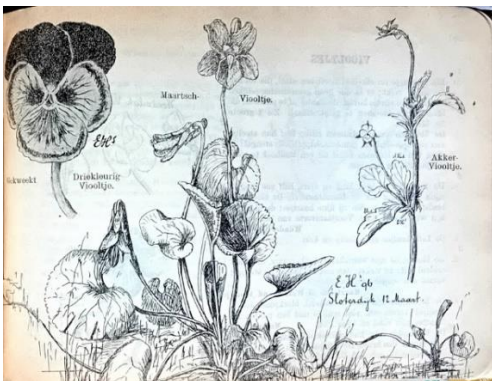
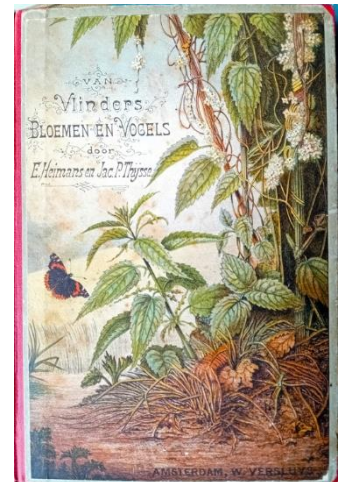

Thijssse is in 1865 geboren in Maastricht. Zijn vader was militair en werd vaak overgeplaatst. Aan Grave bewaarde Thijssse zijn eerste herinneringen: gras, vogels, bloemen. Weer later woonde de familie in Woerden. Daar ging Thijssse naar de lagere school. Hij spijbelde vaak op zoek naar vogels. Daardoor rekende hij het zijn leerlingen, toen hij zelf eenmaal onderwijzer was, niet al te zwaar aan als ze spijbelden. Maar wel op voorwaarde dat ze dan de natuur ingingen. In Amsterdam ging Thijssse naar de kweekschool. Dominee of onderwijzer worden was in die tijd de enige mogelijkheid sociaal te stijgen. Hij werd benoemd op een kleine school in de Jordaan. Vervolgens kon hij een nieuwe baan krijgen in Wormerveer, Sint-Petersburg of Texel. Hij koos enigszins verrassend voor Texel. Hier mogen wij in retrospectief heel dankbaar voor zijn, want hier kwam Thijssse qua natuurbeschrijving pas goed op gang. Hij heeft slechts twee jaar op Texel gewoond, want zijn vrouw kon er niet aarden, dus gingen ze terug naar Amsterdam.

Eli Heimans

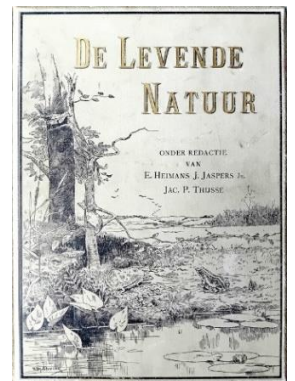
Hij werd er schoolhoofd en kwam in die omgeving Eli Heimans tegen. Heimans heeft vele betekend voor natuureducatie door middel van het schrijven van kinderboeken en lesmethodes. Hij schreef onder andere het 'Sarphatiboekje' over het lesgeven in een park. Heimans en Thijssse zijn samen boekjes gaan maken over natuur buiten de stad. Die waren heel leesbaar en niet plechtstatig van toon, zoals veel boeken in die tijd. Ze hebben er in totaal zeven gemaakt. Die waren een groot succes, ze zijn vaak herdrukt. Ook stelden Heimans en Thijssse met Heinsius een flora samen met een toegankelijk opzoeksysteem. Daarvoor maakten ze veel goede tekeningen. Thijssse en Heimans richtten het tijdschrift *De levende natuur* op, gericht op een breed publiek. Dit blad bestaat nog steeds.

Flora met goede tekeningen

Blad voor een breed publiek

Op een gegeven moment ging de familie Thijssse, z'n vrouw en hij hadden twee zoons, in Bloemendaal wonen. Daar werd Thijssse leraar aan een kweekschool, een functie waarop ook Heimans had gesolliciteerd. De mannen groeiden uit elkaar, al bleven ze bevriend. Thijssse ging alleen boeken maken, zoals *Het vogeljaar*. Hij had ook een rubriek in het *Algemeen Handelsblad*. Toen in 1904 de gemeente Amsterdam dreigde het Naardermeer in een vuilnisbelt te veranderen, begon Thijssse een actie daartegen, ook via het *Algemeen Handelsblad*. De gemeenteraad stemde met één stem verschil tegen het vuilnisbeltplan. Het Naardermeer was gered, een overwinning voor de korte termijn. Hierdoor geïnspireerd nam Thijssse het initiatief tot de oprichting van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, opdat de natuur structureel zou worden beschermd. In het bestuur zat een aantal natuurbeschermers, echter niet Eli Heimans. Thijssse vond dat vervelend, maar drong er niet te veel op aan. Waarschijnlijk had dat te maken met de antisemitische stemming in het Nederland van het begin van de 20ste eeuw.

De firma Verkade wilde naar Duits voorbeeld albums maken met plaatjes, die de kopers van beschuit, ontbijtkoek en waxinelichtjes bij deze producten kregen. Thijssse werd gevraagd de teksten hierbij te verzorgen. Op advies van Piet van Tienhoven overwon Thijssse zijn aanvankelijke aarzeling en aanvaardde hij de opdracht. De eerste serie ging over de vier seizoenen. Het was een doorslaggevend succes. Een jaar later volgden wandelalbums. Aan het eind van de Eerste Wereldoorlog kwam het album *Friesland* uit, in een veel kleinere oplage. Daarna werd de uitgave van Verkade-albums tijdelijk gestaakt. Thijssse werd leraar aan het Kennemer Lyceum, had nog zijn rubriek in de krant naast nog veel andere werkzaamheden, kortom een druk bestaan. Hij ontving veel waardering. Hij werd onderscheiden als ridder en ter ere van hem werd 'Thijsses Hof' ingericht, de eerste heemtuin in Nederland, vlak bij zijn huis in Bloemendaal.

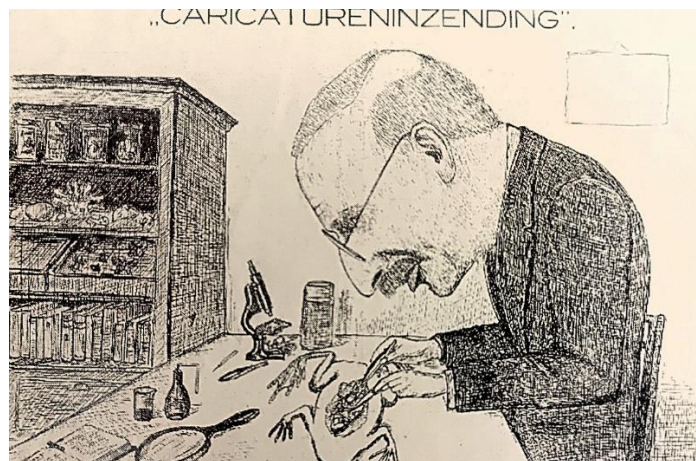
Huis van de familie Thijssse
in Bloemendaal
←

→
Standbeeld van
Thijssse in Thijsses Hof

In 1930 ging Thijssse met pensioen. Toen ging hij ook weer meewerken aan de nieuwe reeksen Verkade-albums, samen met andere schrijvers, zoals Frits Portielje. Deze albums verschenen in een hoge oplage. Verder bleef hij actief in tal van organisaties. In 1938 overleed zijn vrouw. Thijssse had zeker geen sympathie voor het nationaalsocialisme, maar hij had wel bewondering voor de uitstekende Duitse natuurbeschermingswet. Thijssse zou graag zien dat iets dergelijks in Nederland zou komen en daarom heeft hij – net als andere natuurbeschermers geprobeerd samen te werken met Jan van Dam, een pro-Duitse topambtenaar, en de SS'er Friedrich Plutzar. Tegelijk heeft Thijssse ervoor gezorgd dat enkele Joodse vrienden de oorlog overleefden. Hij overleed in januari 1945, een paar maanden voor het einde van de oorlog.

De betekenis van Thijssse is niet te overschatten. Nederland zou er anders, minder mooi, hebben uitgezien als Thijssse er niet was geweest. Hij heeft het niet gelaten bij het Naardermeer, hij was permanent bezig met bedreigde natuurgebieden. Zo reisde hij naar Drenthe, waar in de crisisjaren de woeste gronden met inzet van de werkverschaffing werden ontgonnen. Hij heeft het voor elkaar gekregen dat het Dwingelderveld daaraan is ontsnapt. Thijssse was apolitek en kon daardoor met velen overweg, hij was een echte verbinder. Het hielp ook dat natuur toen niet in de bepaalde hoek zat. Nu wel, natuur wordt gezien als links, woke, etc. Met de twee miljoen verkochte Verkade-albums, Thijssses overige boeken en talloze artikelen voor kranten was hij een natuurpropagandist van onschatbare betekenis. Het is onbegrijpelijk waar hij met een baan van zes dagen per week de tijd vandaan haalde.

Karikatuur

John bedankt Dik heel hartelijk voor zijn prachtige verhaal. Hij overhandigt hem een Hortustas met onder andere het boek dat de geschiedenis van de Hortus beschrijft *Van Hortus & Tulp*, hetgeen door Dik in dank wordt aanvaard. Daarna kunnen we nog fijn napraten onder het genot van een hapje en een drankje, gesponsord door het Hortus Grand Café. Hartelijk dank hiervoor!

Tekst: Adri Mulder Beeld: Adri Mulder en uit de presentatie van Dik van der Meulen